

КЛУБ УМЕТНОСТИ ПРИЗРЕН

УДРУЖЕЊЕ ЗА ОЧУВАЊЕ
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКОГ ДИЈАЛЕКТА
„ЛУЖНА ПРУГА“

ПРВА КОНФЕРЕНЦИЈА НА ДИЈАЛЕКТУ
„РЕЧ ИЗ МОЈ КРАЈ“

ЗБОРНИК ИЗЛАГАЊА

ПРИЗРЕН, 27. СЕПТЕМБАР 2026.

Добро ни дошли драги гости, у наш "Клуб уметности Призрен", међу овеј поткаљајске ѓардаке, у овуј лепоту призренску.

Како смо рекнали такој ће бидне, под овуј призренску ноћ, на прву конференцију на призренски – тимочки дијалекат, ће зборимо како не научиле наши стари, и туј реч ће сачувамо за нашу децу.

Добро ни дошли да чујете "Реч из мој крај".

Нада Хаци-Перић

Призрен

Средска (Срецка) је најголемо село по које доби име цела Средатчка жупа. Има повише села и заселци што са растурени по Шара а биле метоси од Манастир Св.архангели који подигов Цар Душан. Млозима из жупа работале ка мајстори док се подизав манастир пошто биле добри зидари и тесари.

На 12 км. од Призрен, Срецка има свој говор, своја убава, многобојна ношња (неје ка у Призрен, градска).

У старо време имаше име Шумадија од стара Србија, беше многољудна. Млозина од Сречани отидоше на печалба у Америка.

Некоји се вратише и напрајше големе, камене куће а млозина и занавек остадоше у Америка, Аустралија и друге земље. Од Срецка са чувени и учени људи.

Биле и чувени ратници и биле у ратови за Србија.Некоји и за Америка ка што је Мандушић Алекса (Lake Alex 1887 преминав у Чикаго 1959), који је одликован од Конгрес оз меморијална медаља чести (Medal of Honor), па је најзначајен Србин што ратовав под америчка застава.

Нада, написа цела јена збирка оз песме на Сретечки говор ,Сретечки поменик, где проф.Радивоје Младеновић написа "Сретечки говор својом основицом припада говорима призренско- јужноморавског типа.У судбини фонетско – фонолошког система Сретечки говор без дилеме припада широј области говора призренско- тимочке дијалектике зоне."

Нада свуд где може кажуе своје песме и приче на овај говор да се он не угаси, пошто из Сртетка жупа се исели народ ка и из Призрен. Тако и песма Сречанка описује девојке од Срецка које у село више нема.

У збирка написа и речник оз речи које има у песме и како се оне читаат. Некоје песме објави Матица српска из Нови Сад а збирка издало Друштво пријатеља Манастира св.архангели и Бранислав Хаци-Перић, Надин домаћин.

СРЕЋАНКА

Срећанко, мирисна јабуко,
Што румењиш к'д се страмиш?
Да ми је да те грабнем
од грањ
Да те турим у недра ми
Па у кошуља ми мириши
К'д гу за црква обукујем.

Срећанко,
гиздава голуовицо,
Бела ка снег у висока плајна,
Да ми је да те цунем у бело лице
Да те турим под јаст'к
Да те сневам до д'н
Да бинеш моја, барем у с'н.

Срећанко, најплаво око
Бистро ка језеро шарско
Да ми је да у њега душа улене
Да видим да ли ме бегенише
Да татка и матер орадујем
Сватови по тебе поведем.

Пред тебе Срећанко убава девојко
Оз момци и двор оро да заиграм
Девојке сложно на ииии..да запојет
А ти мланеста да се страмиш
Оз око плаво да ме мамиш.

Да загрмет у село сурле и тупани
Ливада од ношње да се шарени
Од беле аљине и препашће многобојно
Да се запоје песма
"Мори Стамено!",
Да се здрави за здравље и пород ни.

Еј да ми је...ама

У Среца више нема ни момци ни девојке
По свет се растикале Срећанке
Другому јавуке миришет,
Другому голубице се белет
Другога оз плаво око погледујет
У туђина деца рађајет.

Такве нека у моа песма трајект.

Милош Радивојевић и Тамара Шкорич живив у Швајцарску. Венчали се 2023 год.
у Призрен, у Богородицу Љевишску.

У зору, док нема људи на улице, се дигоше да се сликују у Призрен. Отидише и у
Поткаљају, где било српско насеље а с' г живи само Милева М.

Милош је мој братанац и ја к' д видо слике помисли на Милеву: да ли ги видела,
да гу жеља мине, да се сети к' д по Призрен сватови одили пешке по
младаневесту. Тој написа овуј песму, да забележим тој лепо венчање и да кажем
да је Милева сама у Поткаљају у Призрен.

Овај песма је у моју збирку Алка, што гу изда Институт за српску културу
Лепосавић– Митровица 2024.

ПО ПРИЗРЕН МЛАДЕНЦИ ПРОШЕТАШЕ

Нешто осећам море људи
Силно ми треперив груди
Када некој ми уђе у одаје
Оживеше сокаци Поткалаје.

Ћујем шушти калдрма
Некој тијо по њу оди
Дал' се тој срми срма
Под пенџер некој про'оди.

Подиго се из постеље
Јутро рано, зора сванула
Испунише ми се жеље
Невеста ми алку такнала.

Младожења за руку гу води
Ка голуби у бело се оденули,
Радост да се у Призрен роди
С' с црвено се украсили.

Гледам ги, од радос занеми
Лепотиње красне наше
А у срце тутњи, грми
Ћј по Призрен-младенци прошеташе!

На шадрван воду попише
Преко камени мост прођоше
Бистрицу помиловаше
У Левишку се венчаше.

Све ги гледам, лице се озарило,
Срце затреперило
Гледам, и у себе благосиљам
"Бек и љубав да имав!"

А како не би?

Из Призрен отидоше Срби
Поткаљаја останала пуста
Самоћа ме скоро уби
Ћутим, онемела уста.

Никој пред капију, на сокаци
Стално комшије сневам
Тој к'д видо овеј младенци
Од радост поче да певам.

"Облак се вије, јунак се оженија
С лепу невесту ђанум
По Призрен гу прошетаја,
Наду ми пробудија!"

Проф. др Игор Младеновић

Брање

Поштовани домаћини, драги гости и сви ви што сте на овуј Прву конференцију на дијалекту „Речи из мог краја“ дошли, добар ви дан! Све и мене из Брање, да ви казујем за наше речи и за Бору Станковића, што ги је у „Коштану“ сачуваја. Искам да се у овај дан чује како наш човек говори к’д га радос понесе и к’д га мучка притисне. У тај говор има и оно што се наглас каже и оно што човек у себе крије.

К’д узнем „Коштану“ да читам, пред мене оживи старо Брање. Чујем песму, видим башче и месечину, а понајвише га разбирам Митку, на кога му је срце пуно са све што је прошло и што више не се врћа. Бора је знаја како човек своју мучку казује: застане, уздахне, па у једну реч каже оној за што би неки други много зборија. Зато овија речи треба пол’ко да ги чујемо, да осетимо што све у себе носив.

Све, дерт. У Миткин говор тој је мучка што се у душу настанила, па човек ни уз песму не може гу заборави. А карасевдах је још потешка, т’мна љубавна чежња, што га целога обузме. Лепотиња и убавиња казују за лепоту, али у овија речи има и милина с коју се та лепота памти. Целивање је љубљење, а к’д Митка за њега говори, осетимо колко је жељан блискости. Ћалгиције су свирачи; башче, ханови и сараји пред нас отварах слике на једно старо време. И оно кратко „пој“ много казује: Митка од Коштану иска песму, а кроз песму иска да му се младост врене.

Наш говор чује се и у „гу“, „ги“, „тој“, „куде“, „искам“ и „појев“. А к’д Митке каже „болан“, он сам казује да је здрав, а опет га нешто изнутра боли. Туј је и богатство на овија скривени речи: слушамо што човек говори, а чујемо и оној што не уме до крај да искаже. Зато ћу с’г да ви прочитам одломци из „Коштану“. Слушајте како у Борине речи Брање останало и како кроз теј исте речи проговара жал за младос.

ГРКЉАН: Ама какву твоју песму, газдо? Ми никакву твоју песму не знамо.

МИТКА: И ја гу не знајем. Само гу у ноћ чујем и у с'н спујем. А песма је моја голема: Како мајка сина имала, чувала, 'ранила. Дан и ноћ само њега гледала. Што на сина душа заискала, све мајка давала, а син – болан! Пораснаја син. Дошла снага, младост... Дошле башче, цвеће, месечина; Замирисале девојке!... Син полетеја. Све што искаја, све имаја. Хатови, пушке, сабље, жене. Коју девојку није погледаја, само њојне косе неје замрсија и уста целиваја. Ниједна му не одрече, ниједна га не превари; а он све ги целиваја, све вараја и – болан, болан бија. Болан откако се родија. – То сам ја!...

Па од т'ј бол, јад – дерт ли је, проклетија ли нека – еве на ногу гинем. Идем, пијем, лутам по мејане, дерт да заборавим, с'н да ме увати. А с'н ме не ваћа. Земља ме пије... Ноћ ме пије... Месечина ме пије... Ништа ми није, здрав сам, а – болан! Болан од самога себе. Болан што сам жив. Откако сам на свет прогледаја, од т'г сам још болан.

Ех, деца, деца слатка! Појте! Пуштите глас. Али чист глас! Искам да слушам ваш млад, сладак, чист глас. Зашто моје се је срце искувало, снага раскоматала, остарела... Жално, тешко да ми појете!

КОШТАНА: Коју, газда–Митке?

МИТКА: Коју? Ех, Коштана, зар једна је песма жална? Знаш ли шта је карасевдах? И тој тежак, голем, карасевдах! Туј болест ја болујем. Све остаре, а још се не наживе, још не напоја' и не нацелива'... Још ми за лепотињу и убавињу срце гине и вене! Аха!... Пој, Коштан како к'д се од Каракуле на Билачу, Прешево и Скопље удари.

Ноћ летња. Шар–планина у небо штрчи, а испод њума легло пусто и мртво Косово. Друм широк, прав, царски. По њега се расипали ханови, сараји, башче, чесме. Месечина греје... Мартинка ми у крило, коњ, Дорча мој, иде ногу пред ногу, а чалгиџије, што ги још од Билачки хан поведешем, пешке идев иза мене. Свирид ми они и појев. Т'нко и високо кроз ноћ и на месечини свирив. А из сараји и башче, куде младе жене и девојке око шедрван и на месечини оро играв, грнета свирив, дајре се чује и песма... И тој не песма, већ глас само. Мек, пун глас. Сладак глас као прво

девојачко миловање и целивање. Па тај глас иде, с' с месечину се лепи, трепери и на мен' као мелем на срце ми пада.

И Коштан, туј песму, тој време да ми појеш... А тој време више не дође. Ћте за тој ћу време ја жалан да умрем, с' с отворени очи у гроб ћу да легнем. Пој „жал за младост”... За моју слатку младост, што ми тако у ништо отиде, и брго остави. Пој и викај гу. Моли гу, нека ми се само још једанпут врене, дође, да гу само још један пут осетим, помиришем... Ах!

Ћве проћоше 126 године од како су први пут у Београд чули овеј наше речи, а ми и дан'с морамо да ги подсећамо да не ги заборавив и да ги кажемо да постојмо!!!

ЖИВИ И ЗДРАВИ БИЛИ ЗА МЛОГО ГОДИНЕ

Др Наташа А. Спасић

Сврљиг

Укус на југоисточну Србију

Ја сам мислела да ово не буде само реч, него и укус из мој крај. Одрасла сам у Белу Паланку и жеља ми је да ви представим три мање познате, ал' много добре манифестације из Паланку и околину. Где год да поћеш по овај свет, свугде ће нешто лепо видиш, пробаш и доживиш, ал нигде тако слатко не мож да поједеш и да се провеселиш као код нас у југоисточну Србију, где се не живи брзо, него с мерак. Код нас се гост не дочекује с кафеу, него се пред њега износи све што кућа има, па кад се седне за астал — нема брзо да си иде, него се мези, збори и ужива.

Било ми је тешко да се одлучим шта од све то што имамо да вам казујем, ал' ајде да појдемо прво од Сврљиг и

1. Сврљишки белмуж или „Белмужијаду” у Сврљиг

Кад проћеш кроз сврљишку клисуру и изаћеш на они пашњаци, од најлепше пролећно овче млеко прави се краљ међу специјалитети — сврљишки белмуж.

- Како се спрема? Узме се млад сир од овцу што неје ни дан одстојал, стави се у казанцијски котао на огањ, па кад почне да се топи, меша се без стајање уз додатак кукурузно брашно и со. Меша се с дрвену кашику док не пусти мас и не почне да се одваја од котао. Зову га „мушко јело” јер тражи голему снагу.
- Манифестација се одржава од 2006. годину, први викенд у август месец и траје три дана. Организује се у спортеки центар „Пастириште” у Сврљиг. Тамо се људи надмећу у спремање белмуж, у пастирски вишебој, бирају се најлепши пастир и пастирица, а уз то се слушају и сврљишке гајде на Сабор гајдаша.

БЕЛМУЖИЈАДА

На Пастириште, покрај Тимок,
где је традиција древна и дубока,
скупили се мајстори од све стране,
да се јоште слави јело натенане.

Мешај, синко, не жали труд,
додавај брашно и сол у суд
У казан се топи сир млади,
А гост у Сврљиг с белмуж се слади.

Пастирице лепе у народну ношњу,
крај казан ватра све јаће пламти,
ко једном сврљишки белмуж проба,
тродневну фешту заувек памти!

Одјекују гајде, песма се ори,
свако се за титулу мајстора бори,
Белмужијада – понос нашег краја,
традицију и народ у весеље спаја!

2. Белопаланачка баница и „Дани банице“

Преко брдо се спуштамо у Белу Паланку, подно Коритник и Дивљану, где у парк Врело куљају мириси од свеже печене коре.

- Шта је права баница? Немој случајно да кажете „пита“ – то је баница и тајка! Прави се од бесквасно тесто од брашно, воду и мало со, које се не развлачи с оклагију, него се врти на руке у ваздух док не постане танка ко паучина. Пунни се с домаћи овчи или зрели сир и јаја, мота у круг у тепсију и пече док не буде златна и крцкава.
- На манифестацију „Дани банице“ у Белу Паланку такмичари се надмећу у 4 категорије (слана, слатка, интегрална и креативна баница). Деца уче да развлаче коре на радионице „Цртање по брашно“, дегустира се циновска баница, а промовише се и наша позната белопаланачка паприка вртка у „Врткин врт“. Има и слатка с бундеве – што ми зовемо тиквенник и за ове дваес године, колко манифестација траје могле су да се пробају све комбинације које вам падну на памет, а вероватно и оне што не мож ни да замислите.

Поезија, анегдоте, приче и говор на дијалекат (призренско–тимочки, ближе сврљишко–заплањски и тимочко–лужнички) важан је део на пратећи културно–уметнички програм на манифестације у Белу Паланку, Сврљиг и Бабушницу. Кроз ове песме чува се локални говор, хумор, обичаји и гастрономска традиција од јужну Србију.

ОДА БАНИЦИ

Рассука гу маја куде нас у собу,
па посипа брашно, засука рукави,
остави на страну сву светску тегобу,
спрема се за празник, за мерак убави.

Узми мајо малко од ово сирење,
срце да заигра, душа да запева,
намажи гу добро, па остави врење,
од овај се мирис цела кућа згрева.

Кад се баница у тепсију згужва,
пече у фуруну, кору да зажути,
цел се комшилук око кућу сужва,
мирише на југ, никој се не љути.

Један залогај, милина те 'вати,
помислиш на старе, на деду и стају,
сваки се корак овде исплати,
јер баница наша је — ко парче у рају.

Паланка цела већ мирише,
На „Дани банице” свуда је граја,
од глад, па јело једва се дише.
тој је тај укус нашег завичаја.

3. Бабушничка вурда и „Вурдијада”

Ако се пређе преко брдо у лужничку котлину и Бабушницу, тамо вас чека вурда која одлично иде уз слану баницу.

- Шта је вурда? То је специфично традиционално јело од млеко које се прави само у лужнички крај — неје ни сир, неје ни павлака, него нешто између. Кад се ставља у паприку са печурке или друге комбинације и кад одстоји, нема бољи мезелук уз домаћу ракију и баницу.
- Ова манифестација постоји од 2012. годину. У Бабушницу у октобар се одржава „Вурдијада”, где мештани излажу вурду, домаћа јела и стари занати, па сви туристи дођу да пробају овај аутентични специјалитет.

ПЕСМА ЗА ЛУЖНИЧКУ ВУРДУ

Од када се за Лужницу знаје,
једно јело у век нам траје.
Свака кућа, била сирота ил' богата,
чува вурду боље него врата.

Кад се кравље млеко добро свари,
па се сједи кроз газицу, стари,
у каџицу дрвену се турри,
па се чека, нигде се не јури.

Лужничка је вурда лек за душу,
кад ветрови са Суве нам пушу.
Да л' је чиста, ил' с паприку црвену, ил' жуту,
благу тражиш, ил' пак ону љуту?

Без вурду се у Лужницу не мож' гост дочека,
тој је понос нашега човека.
Сврни у Бабушницу, ко намеру има,
Вурдијада нуди голему радост свима!

Несу то само белмуж, баница и вурда. Наша Стара, Сува и Сврљишке планине права су ризница – лети се скупљају вргањи, лисичарке и лековите травке. За зиму и пролеће ту су пихтије за Крстовдан и проја од стари домаћи кукурруз у Црвену реку. Него, што да вам ја сад ту дробим, дођите па ће си сами видите.

Ови наши крајеви несу богати с паре, ал су богати с душу, с гостопримство и с храну која има укус на детињство исто тако како су богати језици који имају дијалекти и чувају и од заборав.

Ласмина Митровић

Власотинце

Реч по реч, и такој нанизане стануше у моје писаније да нека друга деца, по големе ил па малеуке чаршије виде како се зборило, како се збори и како ће се увек збори затој што овај наш дијалекат има душу и за радување и за плакање и за трајање.

Не се срамујте, зборите си како си у чаршију зборите тој је тај наш призренско тимочки дијалекат, а куј ни не разбира не се секирајте.

ВИЊАГА

Паднуло сунце на вињагу
На онуј коју милутин посади у двор
Кд му се роди син
Паднуло сунце на вињагу
На онуј под коју су једн петак
Девојке на астал расипувале цверће
Појале песме
Плеле зелени венци
Да окне капију кд милутин сина жени
Паднуло сунце на вињагу
На онуј куде се коло вило
Вино из бурићи точиложврљале капе од главе
Кд се милутину роди унук
Паднуло сунце на вињагу
Под коју се рутувало
Причало
Под коју се плакало и радувало
Под коју се и ћутало...
Паднуло сунце на вињагу
На онуј која се уплела у јабуку петровку
Која гу држа да не падне
Кд олуја над власотинце се стунти
Кд градушка све омлати
Кд вој оголи лозу
Па се намути да у пролет па буде убава
Паднуло сунце на вињагу
На онуј која се радувала на грозјовер
Кд су брали гројзе у лојза
А од њојно гројзе праили вино се слатку жицу
Паднуло сунце на вињагу

Окупало свако зрнце по гроздови
Паднуло сунце на вињагу
На онуј која самује у двор
Сас лозе уплетене у петровку која одмно не рађа
Паднуло сунце на вињагу
на коју нема куј да се радује
Куј да гу обере, куј вино да напраји
куј тој вино да пије
Сви отидоше негде там...
Паднуло сунце на вињагу
На онуј коју подјесен обере комшиче
Које прерипи тарабе, прегази травуљину
Које се радује на гројзе
Које се укачи на петровку па ги избира гроздови
Онија који је сунце задојило
Који су најблаг
Који уста умршкају сас боју
Који се радују на његове руке
Паднуло сунце на вињагу
На онуј која самује
Која сама у двор ћути
Која се више не плаши од градушку
Не радује на пролет...
Која се радује на туј јесен и грозјовер
Која чека комшиче да се укачи у њума
Да обере тија гроздови сас сунце задојени...
И днске се тај вињага радује
Умотана у високу траву
Навалена на строшену кућу
Понекд, понеки кд прође човек
Врљи поглед на њума

А она онакој стара
Само сас понеки гроз на вр
Ћека да комшиче прерипи плот
И умршка се од гројзе...

ШНЕ-НОКЛЕ

Ма кад се ономад, несам шлогирала нећу никад. Дооди мој домаћин из Чаршију, увек је волеја да се ете такој накинћури, па да ко иде по новине, а куј знаје зашто је бш тј дн штучуваја брци два сата стојаја пред огледало ко да је младожења.

Ништа. Испрати га ја, очетка му сс четку капут, и поче си праји ручк. Несам бш била расположена да нешто сртим, ал спрчка нешто. Прође неко време, те ти га он иде, улеже у кућу, ја му придржа капут, кад се он собу и подигну главу на његови бркови нешто бело, лелеле, питујем га ја које ти је тој на бркови, а он вика које, ја му викам иди се погледај у огледало, он се гледа пипа бркови а они се све ушећерили. Па кад му ја подвиком, а бре куда отиде да купиш новине ил да шићериш бркови, куда си свћаја? Поче он да се брани, ал ја не попуштам, негде је бија, нешто је јеа, а не казује. Притисну га ја чврсто од диже руке па ми призна ете, видо се сс Митчу он ме повикну на каву а његова Ленка уз каву послужи колачи, толко убави да сам га изеја чини ми се одјемпут, ете, умршкаја сам си бркови и које се сг ти љугиш. А мене ми зло па ћу пресвиснем, који колачићи мож она да праи да му се толко допадну? Обуко се и трк куда њума, а оно они су па колачики били см шне-нокле, прајим ги и ја ал њојне ми на глед поубаве, па реко ћу гу питујем ко ги праи.

Комшике, за моје шне-нокле не треба много материјал, ја ги праим сс љубав вика ви она, а мен ми се поклопац на главу диза, ал стискам зуби да ми рекне рецепт.

Еве овој ти треба и овакој се праве

1 кило млеко, 4 јајца, 4 кашике шићер, 3 кашике шићер у прах, 2 кесице ванилин шећер, ал ја турам ванилину шипку.

Прво одвојиш белку од жућку, па белку мутиш, мутиш док се не учврсти, тг сипеш шићер у праг и још мутиш. Млеко свариш, док ври ти сс кашиком узимаш умутену белку и пушташ гу у млеко, обрнеш ги белеке с једну и другу страну, вадиш и ређаш у чинију. А жућке умутиш сс шићер додадеш ванилин шићер, ја турам и две кашике брашно и све тој сипеш у млеко у које си варила шне-нокле. Тај жут крем сипем преко шне-нокле ал туј има цака не сипујем га одјемпут него

полагачке да ми белке остану све на вр и кад се олади ја си имам убаве стаклене
чинијке у које ги вадим и служим на гости звани и онија који си тиксе такој наврну.
Тој ти је тој.

Леле, ал ми га рече тој мисли на мојега човека, мислим си неће ти ги он више проба,
има му ги прам и боље од тебе, мислим си ја док од зло и не видо кад си отидо.

НЕ ИСТРЧУЈ СЕ КО ТЕЛЕ ПРЕД РУДУ

Кд дође лето, тд се Власотинце напуну сас онија који су одмна отишли у бел свет да уче школе и буду господичићи. Неки су теј школе и завршили сас паре од продана лојза и њиве, неки су и куће сасвема голем двор и вињагучу продали па кд дође лето они ноће по род бину, која ги тија дни гледа под веће, ал ги угости са свема оној које су забрајили ко се праји ал несучу забравили ко се једе.

Тј петак оне поћоше на пијаци, а она онакој накинћурена гледа робучу по тезге, опипује парадајаз, па краставице, па паприку па све вој некако скупо, ко да неки треба цабе да вој даде.

Кд улегоче у млечни пијаци, она онакој зачућено питају: Извините, имате ли можда качкавал?

- Немамо госпођо, ал имамо домаће сирење тврдо у кришке и овој младо не солено, па које повиш волиш
- Ију, зачуди се госпођа, тој бело сирење једе сиротиња, а имате ли можда бундеву?
- Ђе, тој има госпођо колко оћеш, ми тој давамо на свиње, да меско буде убаво!

Ђе, ако ти је вика вој рођака, Власотинце је овој и несе више истчуј ко теле пред руду, да сељаци сеир тераки сас тебе!!!

Саша З. Станковић

Власотинце

ГОВОР НА ИЛИЈУ СТРЕЉУ ПЕТРОВИЋА У РОМАН „ВОЈВОДА ОД ЛЕСКОВАЦ“

Илија Стреља Петровић (око 1780–1825) српски је јунак из Први и Други српски устанак. Стреља је живеја у власотиначко село Градиште, у махалу Горуње, куде и данас постоји локалитет Стрељино. У године пре Први српски устанак Стреља се замерија на Турци и повегја у ослобођену Србију. Карађорђе га је поставија да буде комадант на десно крило јужни фронт, док је лево крило водија Хајдук Вељко Петровић.

Година 1807. Стреља се врћа у завиџај и позива земљаци да се ослободу од турско ропство. Док је Стреља на Ђурђевдан позиваја Власотинчани на устанак, по његово наређење Сава Дедобарац и бећари затворили су улаз у Грделичку клисуру. Устаници су потукли једну групу Турци, али су наишле поголеме турске снаге и с топови разрушиле дедобарски хан. Овај трагедија је унела пометњу у народ, па је Стреља мораја да се врене у Карађорђеву Србију. У лето 1810. године Хушид-паша уз мали напори осваја Крушевац, а Стреља се храбро борија код Делиград и постаја је Карађорђев побратим.

Након пропаст на устанак 1813. годину, Стреља је са породицу преоди у Аустрију. У Други српски устанак он подиза буну у Смедеревску нахију и ослобађа Пожаревац од Турци. Све до 1825. годину Стреља живи мирно у Јасику. Људи на Милоша Обреновића га оптужују за пљачку и убиство турски трговци. И такој Турци обесе Стрељу на врдо Мечка код Ражањ.

Најбољо дело о Илију Стрељу је роман „Војвода од Лесковца“ на Ивана Ивановића (1936–2026). Ивановић је проучија историографску и етнографску грађу од Стрељу, а највише Милана Ђ. Милићевића (1831–1908) „Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба“. У роман на Ивановић Милан Милићевић писује како је дошеја до стогодишњег Цеку Власотинчанина, једини живи саборац на Илију Стрељу. Језик на Милана је шумадијско-војвођански

дијалекат са архаизми из другу половину 19. век (полковник, сабајле, Поменик, печатити, конштитуисати итд.).

Други део роман је усмена историја на Илију Стрељу Петровића, коју је испричаја Цека Власотинчанин. Цека и Стреља код Милана Ђ. Милићевића у „Поменик” говору као да су рођени у Шумадију, а у роман „Војвода од Лесковца“ оба говору као на југ Србију. Језик на Цеку Власотинчанина је најближи на сврљишко–заплањски говор на који су говорили планинци из Буковик, тј. између Власотинце и Црну Траву. Употреба овај говор је због порекло на јунаци.

Иван Иванович на крај 20. век боље користи дијалекат него Милан Милићевић на крај 19. век. Најбољи пример за овуј тврдњу је цитат из „Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба” (Стрељина беседа Власотинчанима након прораза у Грделици 1807. године):

„Али, Власотинчани! Наш ће траг остати: њега керови не могу олизати. По нашем трагу доћи ће други, доћи ће трећи, доћи ће четврти... Довар је Бог... Што не могасмо ми – моћи ће неки... Који ће то бити? Када ће доћи? Ја не знам; али да ће доћи, тако знам као што вас гледам...”

Иван Иванович је у свој роман је овакој писаја:

„Само, Власотинчани, да знате, наш ће траг остане, керови га неће могу полижу. По мој траг ће дојде други, по његов трећи, по његов четврти... Што ми не могамо – неки ће може... Кој ће тај да буде? Кад ће дојде? Ја тој не знам. Ал да ће Јужна Морава да буде слободна ја тој знам, ко што вас сад гледам...!”

Говор на Ивановичевог јунака је као на историјског Стрељу. Милићевић `преправио` Стрељин говор као да је Вук Карацић.

У роман „Војвода од Лесковца“ има народни искази и пословице које казује Цека Власотинџанин:

Не прозборимо ни једну реч ко да смо мутави.

Очи му играју ко на тигањ и рипају од једнога до другог по нас.

Они немају ни куће ни маће...

Надул се ко ћуран па се шета по ливаду.

Многу српску мајку завил у црно.

Ћовек неје пуж да своју кућу носи са себе!

Стра човека да увати кад га погледа!

И док је Сава Дедобарац терал кера...

Иван Ивановић је из Житни Поток, а његови су дошли из Црну Траву. Такој Цека Власотинџанин и Стреља причају као Црнотравци.

Комисија на Нинову награду уврстила је роман „Војвода од Лесковца“ у избор за роман на годину 1994. Нажалост, награда је додељена на Владимира Арсенијевић за роман „У потпалуљбу“ и такој је Ивановићево дело остало у сенку.

In memoriam: Иван Иванович (1936–2026)

Пошто је умреја Иван Иванович (1936–2026), чувен писац роден у Ниш, а одрасо у Житни Поток, преносимо текст „Кроничар на изумирање на јужну Србију“, кој је написаја професор Саша Станковић. Овај текст је предговор за планирано, ал никад објавено друго издање на роман „Војвода од Лесковац“ (животопис на Илију Стрељу Петровића), у кој писац казује зашто је оној што је Иванович написаја много важно за српску књижевност, а нарочито за југ Србију.

Кроничар на изумирање на јужну Србију

Моје познаство с'с Ивана Ивановича почело је преко књиге. За њег сам чуја негде 2000. годину ко студент на предавање куде Веселина Илића, покојног декана на Филозофски факултет у Ниш. Професор др Илић казуваја ни је од последице на чувену 1968. годину и како је Јосип Броз Тито изиграја студенти.

Т'д је успут споменуја да је јед'н професор из књижевност из Прокупље остаја без работу због роман „Црвени краљ“. Неку годину по тој, куде једног човека што продава књиге на улици у Ниш купија сам тај роман за 100 динара, колко је т'д коштала пакла цигаре. Тај човек је бија исто такој професор из књижевност у пензију кој од његови примања неје имаја за леб и цигаре, па је такој „испушија“ личну библиотеку. Ја несам питаја професора познава ли колегу Ивана Ивановича, што је могуће, јел су били у теј године, ал сам десетину књиге купија по најниску цену за моју библиотеку. „Црвеног краља“ сам прочитаја најемпут и поцетија ме на роман „К'д су цветале тикве“ од Драгослава Михаиловића. На факултет Иванович неје се проучаваја, јел за четничког сина и онога кој збори против комунизам туј нема место. Тој ме мене неје спретило да пол'к сам истражујем књижевност која ме занима. Такој у једну антологију на нишки приповедачи налете на приповетку „Шопска амбасда“, чиј ме наслов привуче пошто сам ко ђак сваки д'н проодија поред једну стамбену зграду у Власотинце на коју је локални зевзек написаја б'ш тај графит.

Иначе, овуј антологију је приредија Горан Максимовић, кој је бија мој професор из књижевнос, кој је дан'с декан на Филозофски факултет у Ниш. Дакле, иако Ивановићева дела несу била у план и програм за онија што студирав књижевнос, ипак су некако доодила до професори и студенти.

Пошто сам покасно, ко професор из књижевнос, и сам почеја проучавам књиге у које писује од мој завичај, пожељеја сам да прочитам Ивановићев историски роман „Војвода од Лесковац“ од Власотинчанина Илију Стрељу Петровића, кој је бија Карађорђево побратим и саборац на Ајдук Вељка.

Ал, ни јед'н једини примерак од роман неје имаја у библиотеке у Власотинце и Лесковац, иако је овој дело било у најузак избор за Нинову награду за 1994. годину. Тој ме натера да преко интернет тражим књигу коју сам нашаја с'м у електронски облик и тој лично од колегу Ивановића.

Такој је дошло до пријатељство које траје неколко године, а лично смо се упознали тек к'д је Ивановић на моје инсистирање посетија Власотинце. Дан'с смо обојица чланови на удружење Писци без адресу и заједно исписујемо књижевни и историски текстови.

Међутим, много поважно од наше познанство је значај кој Иван Ивановић има за српску књижевнос. Он преставља једну посебну књижевну појаву. Свакако да он неје ни прв ни задњи забрањет ил прећутан писац, ал је занимљив пример за кемингвејски казану мисо да писац мож буде забрањен, ал не и победеи.

Лоште од прву књигу па до д'н дан'с Ивановић од време на време буде малко прифатен па одбацен. Роман „Црвени краљ“ (1972) изазваја је пометњу у Титину Југославију, ко што је већ поменуто, што је довело до десетогодишањ прогон на писца. Почетком 1980-е с'с „Аризани“ и монодраму „Шопска амбасада“ Ивановић па постаје познат. К'д се распаде Југославија писац беше скрајнут, све док роман „Војвода од Лесковац“ (1994) неје ушја у најузак избор за Нинову награду. К'д се слегла прашина око најголемо наше књижевно признање, па настаде затишје. У прве пе-шес године на 21. век писац се па врнуја у јаван књижеван живот на неколко године, па па бија заборавен све до награду Радоје

Домановић за сатиру (2013). И дан'с по тољко године писување и дела, он мора сам да плаћа издавање његове књиге. Такој к'д погледнемо књижевну страдију на Ивановића, видимо да је он писац-феникс.

Затој се мож казује од успони и падови на Ивана Ивановића, како би допунија наслов на књигу на проф. др Јовицу Тркуљу. Дакле, његова величина неје с'м у његово дело, већ и у духовну снагу да се после свако падање устане и настави даље. Туј духовну снагу имав већина његови јунаци, који су исто такој страдалици, ал и борци. Главни јунаци на „Црвеног краља“, „Шопску амбасаду“, ил „Аризани“ отворено се ваћав у коштац с'с животне недаће и борив се до крај. Такву судбину има и главни јунак на роман „Војвода од Лесковац“. Стреља је трагичан Одисеј у српску књижевност, кој је десет године провеја у борбу за слободу на Србију и после је јоште десет живеја далеко од завичаја, а на крај га је Милош Обреновић изручија на Турци да му пресудив.

Његова судбина је судбина на многи јужњаци који све работив да помогнев на завичаја, а на крај испада да помагав с'м на незахвалну браћу од север. Ако се такој посматра, Стреља има аркетипске одлике на сви српских прогнаници, међ који је и сам писац, који су бегали од југ на север због ратови, политику и(л) немање. Тој селење иде од Косовски бој и траје до д'н дан'с, с'с помалеуке ил поголеме промене, а што је најлоше не види се да ће престане. Ивановић с'с овај роман неје с'м осветлија једну скоро заборавену историску личност, него и изнеја на видело болну истину од надмен однос некад на Шумадију, а дан'с на Београд према онија који су бранили нестабилну и променљиву границу на Јужну Србију. Чак се мож казује од терор од страну на динарски Срби према Старосрбијанци.

С'с обзир да је повес од Стрељу испричаја његов саборац и земљак Цека Власотинчанин на призренско-тимочки дијалекат, мож се рекне да је тој постицаја на јужњачки говор, кој се јоште од Бору Станковића бори за своје место у књижевност. Ивановић је показаја да је тој језик и за епску јуначку повес, а не с'м за лаку комендију, како се дан'с чини, и песничко промислување, како је тој показаја непознат народан певач и покасно Бора Станковић.

Роман „Војвода од Лесковац“ је прекретница у Ивановићево стваралаштво. С' с тај искорак у историју он се издвојија од други писци на стварносне приче и романи ко што су Драгослав Михаиловић, Мома Димић и други. Тој што се удаљија од савремене тема омогућило је да се судбина на јужњаци подобро сагледа кроз историју. Такој се јасно види шта је све снашло народ у току задње двеста године, од Карађорђа до дан'с. Писац кроз слике на буне и ратови, верно приказује бурни историски догађаји који су покренули наши истакнути појединци, па затој је и роман на лик, омиљен Ивановићев жанр. Занимљиво је колко и сам писац личи на његови јунаци, било историски, било савремени. Туј се не работи толко од само пресликување писца на ликови, колко се ствари у ствари не мењав без обзир на тој колко време прооди. Менталитет на народ је исти, јел паланка вреба да сасече сваког кој штрчи. Тој како се север односи према југ је у најмалко непоштен, јел се у рат тражив јужњачке жртве, а у мир се заборављав заслуге и искоришћавав богатства. Његов југ неје Брање на Станковића ил Ниш на Сремца, већ повише градови и вароши: Прокупље, Ниш, Лесковац, Власотинце, Дољевац, Црна Трава... Проодив деценије и векови, мењав се владари и друштвена уређења, а све је с'м украс за непрекидно лагано замирање југ Србију. Затој је Ивановићево дело приказује једну драму која све повише личи на трагедију на једно поднебље.

К'д унуци на сад'шњи и будући исељеници јужњаци пожелив да сазнав зашто су њиови преци напустили јужну Србију, доста ће буде да гвирнев у дело на Ивана Ивановића и све ће ги буде јасно. Ће мож видив колко је дијалекат убав, колко је историја тешка и колко је моћна књижевнос, такој ће бар на кратко осетитив муку коју су осићали њиови преци и због које су занавек угасили родна огњишта. За тија тренуци писац живи, чак и ако ги не доживи.

Зоран М. Јовановић

Кацабаћ, Бојник

Ја сам Зоран М. Јовановић, из Кацабаћ а бија сам из Придворицу. И одма да ви рекнем, за мој Кацабаћ, у наш крај, има прича. Кад дојде јесен па у село сви закољев свиње, па спржа, па маз, па ква ти не зимница, па кошови пунни с морузу, наши домаћини силни, кад ћи неки пита "одокле си" викав: "Из Кацабаћ, оу се бијеш". Исти тија домаћини, на пролет, кад се месо изеде, кошови и амбари се испразнив, кад ћи неки пита "одокле си", рекнев – "Оди пусти Кацабаћ".

Мој Кацабаћ у општину Бојник, једини орати с лужнички говор, сви други села зборив јужноморавски а ја, почим сам призетко, ни на там ни наовам. Мало зборим, мало оратим па ми се смејев и моји у Придворицу куде сам се родија и моји у Кацабаћ куде сам се призетил.

Ја, ко неки, ковагим писац, браним дијалект и народни говор из мој крај, ел па мож буде, с овуј комбинацију коју ја оратим и зборим правим неки нов говор. Мож баш од овакви и пошло оној: језик је жив и стално се мења. Све, ја га мењам такој што мешам дијалекти ал' не дам да у њега улезне некто странско које је у моду.

Док могу ћу чувам и браним онуј реч што је остала од деде, од бабе, од село, од њиве, од кафану, од муксу и од смејање. Неје то покварен српски, како што неки мислив. Тој је наш српски. Наш говор. Наш памет оставен у речи да се не забрави како смо зборили и орадили, како смо се карали, како смо се смејали и како смо један другога разумели и кад ништа не рекнемо. И најважно – како смо се волели и поштували.

БАБИНО КРПЧЕ

Одамна ми баба оставила крпче
сас алене китке у ћош навезене
рекла ми да чувам ко очи у главу
почим тој у њега само је за мене.

Знам да неје такој, ал' мерак ми беше
куде брата видо друго такво крпче
б'ш сас исту китку на њег поручила
„чувај добро овој – бабино голупче“.

У тој крпче баба оставила семке
петлижан, краставче, цинче и попрису
да с' брата садимо, да наберев деца
оба домаћини, на бабину дику.

Кад одвржем крпче ко да бабу гледам
најубав род узне да одвоји семке
па и ја ко она, вадим, сушим, бирам
и у крпче турам да сачувам племке.

Тој је њојно крпче од'ранило татка,
сас њега је баба сви нас изранила
Одамна гу нема ал још памтим како
уврзано крпче у тканицу крила.

На моји ћу деца кад ми време дође
дам бабино крпче сас семке пробране
да ги чував, садив и нове да правив
да бабина семка никад не нестане.

ДЕДИНА ЖИЧКА

Имам си туј жичку на мојега деду
волим у кафану с музику да банчим
око мен' да играв циганке с димије
сас другари цел ноћ вино да се пије

Цигани да свирив онуј стару песму,
да ги ш'пкам тијо с'м они да чујев
по жице гудало да јеца и цвили
сас глас – мелем да ме певаљке милујев

Кад ги викнем: Оди! – у скут да ми седнев
у пазуке паре волим да ги турим
к'д од тај дерт слузе низ образи течив
жал за младос' жалим дом да не се журим

Виолина кад ме за срце уапс
Дедина сам жичка – 'оћу се повијем!
Па наздра'љам т'кој сас крваве руке
а под груди моја луда младос врије

Запевав сас мене ба'че и сокаци
па срце зачука згреје ме милина
кад устрепкав по мен' газдинске девојке
док ме заглећујев – сиротињског сина

Дедина сам жичка преко плот прерипим
па у вече летњо к'д се сви успијев
кроз пенџер ги кришком у собу улегнем
да ме цел' ноћ после сас пољупци пијев

Имам си туј жиџку на мојега деду
волим да целивам мазну кожу – белу
постељину да ги гужвам – меку свилу
сваку да откинем китку напупелу

Дедина сам жиџка плаћам песму стару
како једна мајка имала је сина
што је драг живот на мерак трошија
пуста'ију пусту – никад домаћина

За све тој сам болан згазило ме време
почим још би 'тео преко плот да рипам
кроз пенџер улегнем кад се сви успијев
уздаси да слушам док ги груди пипам.

Моје бајгим беше ал' сам бар живео
лоште си га 'оћу кратко је трајало
дедина сам жиџка мерак ме изео
подугачко да је мож' не би ваљало.

КУЧКА

Зором, јутрос, у ајат под кућу,
међу шушке и стари капутти,
седам ги је окутила кучка,
три шарени и четири жути.

Длаку ги је до пред мрак лизала
пол'к, с' језик да не ги пробуди
скивкали су, док нађоше сиску
млеко јурну из кучећи груди.

Кад кокошке на спање пођоше
да се качив на неки прут јак,
домаћин т'г излегну из кућу
и тури ги кутрики у цак.

Кучка је по њега све по траг трчала,
стизала га, ко да шпијунира,
он кучики с' цак баци у реку
стару кучку не гу теше дира.

Довукла се по црну т'мнину,
измрзла се мунула у шушку,
месец ву се, над кућу, учини
к'о кутренце сас малечку њушку.

Гледала је у звезде на небо
по малечки жално завивала
Месец се по небо тркалао
жална се је пред зору успа'ла.

Без глас, она, тако занемела,
по кутрики од жалос' липцала
склопила је тужни псећи очи
б'ш кад једна звезда је паднала.

Радмила Кнежевић

Призрен

Добро ни дошли драги гости!

Радмила Кнежевић, Поткаљајка, глумица и професор књижевности. Зборим и пишувам стари призренски градеки говор, да не се забраји како ни зборели наши преци.

Песме су от две књиге „Песме призренске“ 2022. (песме на призренско – тимочки дијалекат), и „Писмо из царског града“ 2026.

СТИГНАЈА НОВ ДЪН

Слунце излегнало,
месечина побегнала,
Проз отворен капицик
биљбиљ улегнаја и песму поје.
Ете гу и лоза, разграњала
гројзе родила.
Обукувам бело кошуљче
од призренско платно
везено със срму,
искачам у авлију.
Калдрма се осмевује,
по ћерамитке паднало
тој миришљаво дудиње.
По јоргован из башче роса паднала
и милува га ка обоце девојачко грло.
Навалила се Шар планина,
пред мене ка бисер Призрен легнаја.
Де да искочиш,
де да погледуваш,
свуда околу — лепотиња.
Ћујев се звона од цркве Светог Ђорђа,
стигнаја нов дън.

Ето, какој песма казува, стигнаја нови д`н и ми се сабрасмо у овеј стари део от
Призрен који се вика Поткаљаја, да гу одржимо прву Конференцију на призренско
— тимочки дијалекат.

У Поткалају, до овај век, живели само Срби. Најголемо сокаче се викало Света Недеља. Име добило по цркве коју гу подигнаја за своје Призренце, велик јунак Марко Краљевић, 1371. године. У тој сокаче ја с'м пораснала а Марко ми виднаја најбољи комшија. С'г ће ви испричам какој то биднало пре неколико века:

КОМШИЈА МАРКО

Излегнало слунце, бега месец
звесде јурив, ка` да су пијане,
ја искачам пред двор, у авлију,
биљбиљ поје, лоза шири гране.

К`д пред мене, Краљевићу Марко,
буздован му до земље паднаја,
мустаће му ка угал, зифт црне,
како `оди, тресе се Каљаја.

„Бог помого, Краљевићу Марко
и здраво ни у Призрен стигнаја!“
Стаде јунак пред моју капију:
„Сестро мила, Бог ти помогнаја!“

К`д ете га, мало више куће,
станаја на брдо, погледује:
„Недељица црква, туј ће бидне.“
Гледа Призрен и такој казује.

На мустаће, биљбиљ му летнаја,
чело глава ка дукат му сија
„Побратиме, Краљевићу Марко,
ће ми биднеш најбољи комшија!“

Зида Марко црквицу на брдо,
у филцанче кафу с'м турила,

на тацниче слатко од дуѓиње,
да ни бидне с`с благо светиња.

Тој биднало пре неколку века.
Подигнаја цркву да не `рани
Недељицу, душу да ни чува
а от небо Марко Призрен брани.

Још искача слунце на Каљају,
јунак Марко у срце остаја,
никој нема таквога комшију,
мили брате Бог ти помогнаја.

Призренски говор је много стар, најстар градски говор на Балкан. Зашто Призрен дуго биднаја под Турци, неке њи'ове речи улегнале у наш говор а неке ни Османлије украде и с'г зборив да су тој њи'ове речи. Османлије прајиле са Арбанаси велики зулум по граду, било време к'д Призреци не смеле да зборив по улице свој језик. Зато напрајили свој мимички говор и к'д искачале у чаршију разабирале се с'с очи, руке, главу.

Призренци су добри људи, без иље, волив да се смејев и да појев. Имав своје надимке – лаг'пе, и по њи' се надимале. Свака фамилија има свој надимак. С'г ће ви набројим призренске лаг'пе.

НАДИМЦИ – ЛАГЪПИ

Замфирови, Борзанови,
Мандушови, Цуцурови,
Вулетови и Станкице
Шемини и Долашови.

Газикалови, Ћубрице,
Млекарције, Бенћарови,
Ћемерикини, Зајини,
Ћанчићи, Гаралејини.

Караферини, Цицови,
Королеје, Врзимаце,
Бабароге, Расолови,
Кабаши и Дургutowи.

Шећерције, Гогалије,
Шесови и Ривушови,
Ћељарсе, Ћељови, Мачке,
Пасуљови, Помоћкови.

Ћифтелићи и Цреварии,
Ћаковалије, Барђинии,
Заринии и Шпатаљовии,
Штат бељаје, Посеркови.

Бишпапинии, Пећенкови,
Попрдљинии, Патенкови,
Здујовии и Уштетовии,
Труповии и Аљусовии.

Ћардаклије, Кућкаровии,
Паћваре и Зивгаровии,
Синђинии и Фишкаловии,
Тоске, Суље и Кецовии.

Дуде, Пуже, Кампареле,
Штатке, Барце, Шутаковии,
Туне, Згуре, Зуке, Заке,
Гапе, Здује, Ћуске, Љаке.

Угаревии, Забуновии,
Гацићи, Киризимовии,
Маниташи, Дрнатовии,
Ћићкаровии, Ћочановии.

Дангубовии, Мотљетовии,
Ћорбађије и Стојковии,
Пељајкинии и Жоринии,
Тенеђије, Јабанђије.

Ете тој су ти надимци
Призренци ги надимале
још ги има у свет овај
што у песму не станале.

Где да одев, сви ги носив
Чък на големе далъине,
Призренцима за аманет
останало лагъп име.

Призренци били чувени трговци. Да би гу продале робу морали да биднев културни и благи. Зато у призренски говор нема викање, нема гласно зборување, ка права господа зборив мицко а глас ги је мек и с'с мелодију, ка виљбиљ да поје. Зборив топло и домаћински. У Призрен све се работало с'с благо. И кафа се послужувала с'с благо. Приренке још к'д биднале мицке научиле от маме и мајке како да гу се послужи кафу. Призренци су добри домаћини а Призренке на цел' свет се познавав као добре домаћице и лепе жене. Ево како се послужива кафа у призренску кућу у Поткалају.

КАФА СЪС МЕРАК

Мона Анче ни у госте стигнала
да се полафи, кафу сркнала
па ме питува: „Мори убавињо,
чорбу ли си ми од коштање дала?

Овој не је кафа, не се зна што је
из цезвиче гу кувај толицко,
на тацниче тури јен локум,
от филцанче ће пијем мицко.

Със два прета кајмак да бидне
до вр напунни, да не се исипе
у струк се сви кьд гу послужиш
благо, със сме — наздравље, изволте!

Е, тој се вика кафа със мерак
мори убавињо, не ли си знала
сьг кьд доодим, ти ће гу спремаш.“
— мона Анче ми такој рекнала.

Милена Шовић

Ниш

Моје име је Милена Шовић, оснивач сам на Удружење за очување призренско-тимочког дијалекта „Јужна пруга“ и уредник сам на портал с'с ишто име, једин медиј у Србију кој цел садржај објављује на јужњаучки говор и јед'н од ретки медији кој садржај објављује сам на ћирилицу.

Родена сам у Ниш, де сам живела до пре 10 године, к'д сам се с'с породицу преселила преко океан – у Сједињене Америчке Државе, де и дан'с живим и радотим. Изворни сам говорник на дијалект. На њег говорим, на њег мислим, и к'д спијем на њег сањам.

Дан'с ће ви прочитам новелу Девојка цара надмудрила на нишки говор!

Девојка цара надмудрила

Јед'н сирома беше живео у једну пећину и немаше ништа друго с'м једну ћерку, која беше много мудра и идеше свуда да проси, па си и татка учила како да проси и паметно збори. Дође јенпут сирома куде цара да му нешто дадне; цар га пита од куде је и кој га је научио да мудро збори. Овај му каза од куде је и да га је ћерка научила. "А ћерка твоја од ког се научила?" пита цар, а сирома одговори: "Бог гу је умудрио и наша јадна сиротиња." Т'д му цар дадне тријес јајца и каза му: "Понеси овој на твоју ћерку и рекни гу нек ми из тија јајца излегне пилики, па ћу гу добро дарујем, ако ли ги не излегне, ћу те ставим на мукe." Сирома отиде плачући у пећину и каза све на ћерку. Она позна да су јајца варена, и каза на татка да иде да спије а да ће се она за све побрине.

Татко гу послуша и отиде да спије, а она довати земљан лонац и турри на огањ пун с'с воду и боб, па к'д свари боб, зовну ујутро татка и каза му да узме рало и волови па да иде да оре покрај пут куде ће прооди цар, и каза му: "К'д видиш цара, узми боб па сеј, и викај: 'Ај волови, да дадне Господ да роди варен боб'." К'д те цар запита како мож роди варен боб, а ти кажи: ко и из варена јајца да се излегну пилики." Сирома послуша ћерку па отиде и поче оре; к'д виде цара куде иде, он поче вика: "Ај волови, да дадне Господ да роди варен боб."

К'д цар чу овија речи, стане на пут и каза на сиромаша: "Сиротане, како мож роди варен боб?". А он му одговори: "Ћестит царе, ко и из варена јајца да се излегну пилики." Сети се цар одма да га је ћерка научила, па нареди на слуге те га уфатише и доведоше пред њег, па му онда пружи сноп лан и каза: "Узни тој, и од њег има направиш дебел конопац и једра колко треба за јед'н брод; ако ли не, ће останеш без главу." Овај сирома с'с голем стра узедe сноп и са сүзни очи отиде дом и каза све на ћерку. Ћерка га прати да спије и обећа да ће она све тој уработи.

Јутред'н узне малечак комад дрво, па разбуди татка и каза му: "На ти овој дрво и понеси га на цара нек ми од њег направи кудељу и вретено и стативи и све што треба, па ћу ја на њег направи све што наређује." Сирома послуша ћерку и каза на цара све како га је она научила. Цар к'д чу овој зачуди се и стане да мисли које ће чини, па онда довати једну малечку чашку и каза му: "Узни овуј чашку и

понеси гу на твоју ћерку нек ми с'с њу пресеће море да остане поље." Сирома послуша и са сүзни очи понесе на ћерку онуј љашку и каза гу све што је цар реко.

Девојка му каза да остави до јутре и да ће она све урабити. А јутред'н зовну татка и даде му сноп кућину и каза "Понеси овој на цара и рекни му нек с'с овој запуши сви извори и сва језера, па ћу ја пресећем море." Сирома отиде и овакој на цара каза. Цар к'д виде да је девојка много помудра од њег, заповеди му да гу доведе; а к'д гу доведоше и заједно се поклонили пред цара, онда гу цар пита: "Погоди, девојче, шта се мож најдалеко чује?". Девојка одговори: "Ћестит царе, најдалеко се мож чују гром и л'ж." Т'д се цар довати за браду, обрну се према његову господу и запита ги: "Погодите колко вреди моја брада?".

К'д једни почну да казују овалко други онолко, онда девојка одговори на сви да несу погодили, па каза: "Царева брада вреди колко три кише летње." Цар се зачуди па рече: "Девојче је најдобро погодило." Па гу онда запита оће ли му буде жена, и да друкше не мож буде нег такој. Девојка се поклати и каза: "Ћестит царе, како ти оћеш нек буде, с'м молим да ми напишеш на артију с'с твоју руку, ако би се к'дгод на мен расрдио и мен од тебе отерао, да си мог узмем из твој двор оној што ми је најмило." Цар гу овој одобри и потписа.

Пошто прође неко време, цар се на њу разљути и каза гу: "Нећу те више за жену, нег ајд из мој двор куде знајеш." Царица му одговори: "Светли царе, ћу послушам, с'м ме пушти да преспијем, а јутре ћу си идем." Цар гу допушти да преспије, онда царица к'д су били при вечеру помеша му у вино ракију и неке миришљаве биљке, и док му је давала да пије, зборила му је: "Пи царе весело, јел ће се јутре растанемо, и веруј ми да ћу будем повесела нег к'д сам се с'с тебе састала." Цар се напи и заспа, а царица справи коћину и понесе цара у камену пећину. К'д се цар у пећину разбуди и виде куде је, повика: "Кој ме овде донесе?" А царица му одговори: "Ја сам те донела." Цар гу пита: "Зашто си ти тој од мен учинила? Да л ти несам реко да више носи моја жена?".

Онда му она извади онуј артију и каза: "Истина је, ыестит царе, да си ми тој казао, ал погле које си на овуј артију потписао: што ми буде најмило у твој дом да си

понесем с'с мен к'д од тебе поодим." Цар, к'д је видео тој, цуну гу и винуше се па
у царски двор.

